

Projecte mqd per al disseny dels mòduls de fonaments dels esports en el grau de Ciències de l'Activitat Física i de l'Esport (CAFE)

Josep Solà, Oriol Marco, Sacra Morejon, Enric M. Sebastiani
Universitat Ramon Llull

Resum

Les exigències estructurals i metodològiques nascudes de la implementació de l'Espai Europeu d'Educació Superior arran de la Declaració de Bolonya han comportat replantejaments profunds dels plans d'estudi universitaris i, sobretot, de la comprensió dels processos d'aprenentatge i avaluació dels alumnes basats en les competències. La necessitat del professorat de replantejar el seu compromís pedagògic d'acord a les noves directrius i la oportunitat de reflexionar de manera creativa i original en base a un programa de millora de la qualitat universitària han confluït en el present Projecte de Mòdul de Fonaments dels Esports. Aquesta proposta modular ajunta el rigor per potenciar les noves directrius pedagògiques universitàries i la satisfacció d'haver dedicat un temps a la reflexió col·lectiva que pugui servir de guia o exemple als diferents mòduls d'esports que el Grau en Ciències de l'Activitat Física i l'Esport proposa. Així, en base als eixos de lògica epistemològica, disseny i temporalització curricular i, finalment l'avaluació competencial, es desenvoluparan les principals aportacions metodològiques del projecte sense que al final, amb la perspectiva dels cursos ja passats, es puguin discutir els seus encerts i les seves possibilitats de millora. La qualitat en l'ensenyament dels esports n'ha estat el referent.

Paraules clau: Competència, Docència universitària, Grau, Esport, Estructura modular.

Correspondència:

Josep Solà Santesmases

FPCEE Blanquerna - Universitat Ramon Llull

C/Cister, 34. 08022 Barcelona

Josepss@blanquerna.url.edu

Justificació del projecte MQD pels mòduls de Fonaments dels Esports.

El projecte de millora de la qualitat docent per al Disseny, Planificació i Avaluació d'un Mòdul genèric sobre Fonaments dels Esports, té el seu origen en les reunions de l'Àrea d'Educació i Esports realitzades especialment durant el segon quadrimestre del curs 2007-08, marcades per l'elevat interès i compromís per part de tot el professorat implicat. La reflexió sobre el futur agrupament modular dels esports i la seva concentració en el primer cicle del Grau despertaren les inquietuds educatives dels docents responsables mentre, de forma paral·lela, es seguia l'evolució del nou Pla d'Estudis de Grau. Semblava interessant recordar les coordenades històriques del projecte, per situar correctament aquest article tres anys després d'aquelles elaboracions incipients, i amb la finalitat d'amortitzar pedagògicament els esforços esmerçats.

Immersos en la reflexió bàsica de la Proposta de Pla d'Estudis pel Grau de Ciències de l'Activitat Física i l'Esport, i encara amb el llast que suposava haver de desprendre's d'un pla antic que havia guiat l'activitat docent durant deu anys, es repensa la distribució modular per tal de determinar les matèries i els seus formats metodològics de petit grup i seminari pel cas concret dels esports. Es cercava resposta a preguntes molt genèriques fruit de la novetat metodològica d'un plantejament universitari construït en l'assoliment de competències: Com han de ser els treballs en petit grup que reuneixin professors de diferents esports? Com plantejar el seminari? Cal mantenir la sessió de classe teòrica per guiar les sessions pràctiques? El seminari pot ser pràctic? Es seguirà desdoblant els grups per tal de fer la pràctica?... En aquell moment eren unes qüestions encara per tancar i que el projecte va intentar clarificar. Per tal d'aconseguir la millor lògica epistemològica dels esports, es plantejaren les finalitats i línies de reflexió següents:

- a) **Lògica epistemològica: Repensar els dos nivells d'Iniciació i Aprofundiment per convertir-se en una únic nivell modular de Fonaments dels Esports.** Estudiar com afectaria a la qualitat de l'ensenyament que la única matèria existent de cada esport sigui obligatòria per a tots els alumnes. Desapareixia l'aprofundiment que havia permès un desenvolupament intens dels continguts i de la seva aplicació pràctica, en base al criteri d'elecció per interès i a una reducció del grup d'alumnes degut a la seva condició d'assignatura optativa. Així doncs, en constatar la diferència d'hores lectives entre els dos plans d'estudi el repte era sintetitzar les matèries d'esport com a programes d'iniciació, en relació al significat real del títol modular Fonaments. Esforç de síntesi metodològic especialment rellevant en aquelles matèries d'esport susceptibles de ser dobles: natació i waterpolo o gimnàstica artística i rítmica. Aleshores, els

esports dilueixen el nom propi (Futbol, Bàsquet, Tennis...) davant denominacions genèriques i més transversals: Individuals / Col·lectius, similar a com es tractava els esports en els estudis de Magisteri de la Facultat, que també poden esdevenir font de consulta. L'aparició de la matèria "Didàctica de la Iniciació Esportiva" a 1r. curs ha de donar fonament pedagògic vàlid a la resta dels mòduls d'esports.

La lògica epistemològica dels continguts modulars no havien estat prou tractats en els plans de formació del professorat per a la implantació dels crèdits en format ECTS. Arreu es desenvoluparen conferències d'Avaluació i Metodologia, efectivament, canvis substancials en la manera de contemplar els nous plans d'estudi, però el problema nuclear de les agrupacions modulars, agrupacions d'antigues assignatures, era també el de trobar sinergies entre diferents continguts i les competències reals que es desenvoluparan. En aquesta manera de pensar, la recerca d'una estructura òptima per als esports ha de considerar els continguts del mòdul amb qui es té veïnatge i les possibilitats de treball conjunt amb aquells professors en els espais de seminari (transversalitat), especialistes en altres disciplines del saber, i potser amb interessos diferents quan a l'estructura dels seminaris o dels petits grups.

- b) Disseny curricular: Considerar la distribució de sessions teòriques i pràctiques, plantejar la coherència metodològica dels esports i les ràtios de classe.** En iniciar el projecte MQD no estaven definides si les hores proposades en el nou Pla d'Estudis eren teòriques o pràctiques, tot i que en l'estructuració genèrica semblaven més pensades per mòduls eminentment teòrics. La proposta de treball incidia en potenciar la part pràctica i nuclear dels esports, pensant si es podrien reconvertir en pràctics els espais de Petit Grup (PG) o Seminari. Aquest pensament anava lligat a un esforç per reduir la ràtio professor - alumne i augmentar el número d'hores vers el desdoblament dels Grans Grups (GG). Si les hores de GG definides en el Pla d'Estudis pels esports es mantenien sense contemplar el desdoblament, les pràctiques s'haurien de fer en ràtios de 70 alumnes, empitjorant la qualitat educativa de les sessions, ja que l'antiga Iniciació i també l'Aprofundiment ja es feien en ràtios de 35-40 alumnes.

Davant d'aquesta problemàtica, s'analitzen possibles combinacions horàries per apropar espais de seminari o petit grup a la pràctica: per exemple, dividir els blocs de 4 hores en 1h de teoria + dues franges de 1h30 per a la pràctica. També es pot replantejar la distribució rígida 8h presencial – 8h tutories – 9h treball autònom, que el desenvolupament modular de la Facultat atorga al crèdit de Seminaris i Assignatures en el cas dels esports; per exemple, altres

activitats com el Pràcticum (notar la relació amb la idea d'aplicació, de tecnologia, de contacte amb la realitat experiencial), presenta 2,5h. presencial- 2,5h. Tutories - 10h. treball autònom - 10h. estades en centres. La rellevància de la pràctica, de l'aplicació i de la vivència, s'emfatitzà en la Guia de l'Estudiant pel curs 2008-09, on, suggerit per l'Àrea d'Educació i Esports i aprovat per l'Equip Directiu de la Facultat, es preveia l'assistència obligatòria les mateixes, en una exigència avaluativa similar al Seminari.

- c) **Temporalització curricular: Estudiar la relació amb les formacions prèvies i posteriors al Grau en matèria esportiva.** Hom sap que la majoria dels instituts deixen de fer l'Educació Física a 1r. de Batxillerat (els alumnes estan tot un curs sense matèries d'activitat física i esport) i, a més, els alumnes que venen dels cicles formatius no han tingut professors especialistes. El Pla d'Estudis ha temporalitzat els mòduls de Fonaments dels Esports només al 1r. Cicle del Grau, oferint una certa continuïtat a la situació plantejada. Però l'estudi dels esports s'acaba a segon curs i, per tant, no existiran mòduls esportius durant els dos anys que del 2n. cicle. El pla antic donava una continuïtat en l'ensenyament dels esports basat en la iniciació del 1r. cicle i els aprofundiments del 2n. cicle. Especialment els professors dels anomenats esports "minoritaris" (sense tanta presència mediàtica), mostraven el temor a que la qualitat acadèmica s'afectés per la manca de continuïtat temporal. D'aquí neix una altra de les principals finalitats del projecte, assolir una temporalització curricular de l'ensenyament esportiu en base als recursos generats en la pròpia Facultat. Dues vies s'exploraren al respecte: d'una banda, la presència en l'Optativitat, encara que fora de manera indirecte lligats a matèries d'entrenament o rendiment. D'altra banda, establir possibles relacions amb la Formació de Postgrau i els Màsters (Oficials, Títols Propis).

Al marge de les consideracions anteriors, l'aprofundiment de l'antic pla d'estudis, conjuntament amb la càrrega creditícia dels seminaris de 2n. Cicle, permetia una reducció de la ràtio en funció dels interessos dels alumnes i avançar molt en els continguts propis de cada esport. Aquest fet permetia convalidacions potents amb les titulacions de tècnics esportius de les respectives federacions que els diferents professors havien treballat intensament durant el curs 2007-08. És evident que la via federativa deixa de ser una via d'educació formal, en detriment de les titulacions esportives del Departament d'Educació, però implica una revisió de la feina feta per endreçar-la en el marc dels nous ensenyaments esportius i garantir-ne la relació des de la universitat: haguessin permès completar la titulació dels nostres estudiants i apropar-los a un entorn laboral directament relacionat amb la formació esportiva.

d) Assoliment de les competències, transversals, científiques i específiques dels esports: avaluació de la proposta modular. El procés de convergència a l'Espai europeu d'educació superior (EEES) comporta un canvi en la concepció pedagògica, en el sentit que es passa d'un model enfocat vers l'ensenyament a un model enfocat vers l'aprenentatge, basat en el treball de l'estudiant i en l'establiment de les condicions idònies per tal que es puguin aconseguir i dominar amb èxit els objectius proposats. El Comunicat de Berlín (2003), encoratjava que tots els països europeus descrivissin les qualificacions dels seus sistemes d'educació superior en termes de resultats d'aprenentatge, competències i perfil. En aquest context, l'informe del projecte Tuning (2003) assenyalava tres grans factors que expliquen l'interès de desenvolupar les competències en programes educatius: la necessitat de millorar l'*ocupabilitat* dels graduats en la nova societat del coneixement (obsolescència del coneixement, aprenentatge al llarg de la vida); la creació de l'Espai europeu d'educació superior que exigeix referents comuns per a les titulacions (*bachelor, master*) i, finalment, l'establiment d'un nou paradigma educatiu centrat en l'aprenentatge dels estudiants, i que fa més èmfasi en els resultats o objectius de l'ensenyament. D'aquesta manera, en la darrera dècada es descobreix l'enorme potencial de l'avaluació com a eina per gestionar els mateixos aprenentatges, garantir-ne la qualitat i potenciar la pròpia capacitat per aprendre. En aquest marc de referència europeu, l'article també es planteja la integració de les diverses tipologies de competències acceptades per l'ANECA en el Grau de CAFE de la Facultat i, sobretot, en la línia del debat més intens de la comunitat universitària, presentar eines d'avaluació de les competències originals, de forma contínua i respectant al màxim les diferències individuals.

El professorat és molt conscient que la immersió en Bolonya i l'adopció del nou Grau en Ciències de l'Activitat Física i l'Esport significa que les regles del joc metodològic universitari han canviat. Així, seguint l'ideal esportiu, es prepararà tècnicament i tàcticament per oferir la màxima qualitat en aquest nou objectiu acadèmic. La formació humana i l'excel·lència educativa de Blanquerna així ho exigeix, i prova de la implicació en aquest procés n'és aquest esforç col·lectiu per desenvolupar els futurs mòduls ECTS amb la millor garantia i professionalitat. La denominació *Grau en Ciències de l'Activitat Física i de l'Esport* és significativa, amb la càrrega conceptual d'un substantiu nuclear.

Finalment, passats gairebé 3 anys del desenvolupament del projecte, amb la perspectiva dels diferents cursos que ja han cursat el Grau i que han

permès la reflexió sobre aquesta proposta modular tipus, es discutiran com han evolucionat les propostes, el grau d'aprofitament del material com a referent i els canvis introduïts a nivell metodològic i avaluatiu. Amb el temps, deslliurats de l'angoixa que suposa tot canvi i amb l'exigència professional de revisar el que es proposa, es poden detectar els punts més forts i més febles de la proposta que a continuació es presenten.

Objectius

Els objectius que es van plantejar en aquest projecte pretenen dotar del major sentit possible i coherència a la proposta didàctica i pedagògica que es plantejava amb l'inici de la implantació dels graus, revisant aquelles competències que calia mostrar l'alumne un cop finalitzats els seus estudis a la Facultat. Atesos els canvis curriculars i metodològics que impulsaven els nous estudis es va aprofitar la oportunitat per revisar alguns plantejaments didàctics, definit així els següents objectius:

- Revisar el sentit i orientació de les matèries d'Esports en la formació dels graduats en base a competències.
- Repensar l'estructura i els continguts dels Fonaments dels Esports.
- Incorporar nous espais didàctics i actualitzar les metodologies d'aprenentatge en funció dels resultats esperats.
- Plantejar una distribució de crèdits ECTS amb coherència metodològica.
- Revisar i calcular les càrregues de treball pels estudiants i per al professorat.
- Procurar reduir la ràtio professor – alumne.
- Decidir els millors espais i infraestructures on s'han de realitzar les sessions de gran grup, seminari i petits grups.
- Crear materials de suport per la planificació i avaluació de l'ensenyança.
- Acompanyar i orientar al professorat de l'Àrea d'Educació i Esports en l'adaptació als nous graus amb totes les decisions que comporta.

Metodologia

Atesa la gran quantitat de matèries i professorat implicat de l'Àrea d'Educació i Esports en els crèdits del nou grau, es va optar per un treball cooperatiu. La metodologia que s'ha utilitzat ha estat diversa prioritant la màxima participació tan dels professors implicats en els futurs estudis de grau com dels que realitzaven les matèries de la llicenciatura organitzant debats al voltant de l'Àrea d'Educació i Esports. Així, alguns dels mètodes que s'han utilitzat fins arribar a l'elaboració definitiva de l'estudi són:

- Revisió documental crítica dels materials oficials i orientatius de cara a la configuració i orientació dels nous graus.
- Anàlisi crítica del funcionament dels plans d'estudis actuals.
- Comprensió i acceptació col·lectiva de las competències dels graduats i, per tant, de l'enfocament dels esports en el Grau.
- Reunions de l'equip MQD per planificar el procés de reflexió, de creació de materials, de discussió i de decisió.
- Reunions de l'Àrea amb tots els components implicats.
- Reunions amb membres de l'Equip Directiu per anar concretant i assegurant determinades decisions que afectaven dedicacions del professorat, ràtios, espais amb l'objectiu de poder avançar amb seguretat.

Resultats: Propostes de disseny, planificació i avaluació

1. Concreció del significat de les diferents metodologies proposades (classe magistral, seminari i petit grup) i traducció en termes de practica esportiva.

La FPCEE Blanquerna va proposar pel curs 2009/2010 l'adaptació de tots els estudis al nou format de grau i va definir per tots ells uns mateixos paràmetres de distribució de crèdits ECTS i d'espais metodològics per desenvolupar-ho. Atenent a aquest darrer punt i fent referència al treball presencial planteja tres espais diferenciats: *les sessions magistrals*, *les sessions en petit grup*, i *els seminaris*. El primer dels casos reproduïx la versió més tradicional de les sessions, amb un professor especialista que imparteix la seva matèria en una aula i davant tot el grup d'alumnes (70). El segon dels espais disposa de més flexibilitat, en la mesura que permet diferents agrupacions dels alumnes per un treball simultani amb els diversos professors especialistes del mòdul. I finalment el tercer espai recull l'herència de treball de Blanquerna al llarg de molt temps, on els alumnes són tutoritzats en grups de 15 per un professor no especialista que els ajuda a treballar els aspectes més transversals del mòdul. Per tal d'exemplificar la distribució d'un mòdul en aquests espais metodològics, es mostra en la següent figura el cas d'un mòdul tipus de 18 crèdits configurat per tres matèries:

Figura 1. Mòdul tipus de 18 crèdits (3 matèries).

MÒDUL I	DIES / SETMANA		
18 ECTS	1	2	3
2 HORES	MAGISTRAL 1	MAGISTRAL 2	MAGISTRAL 3
2 HORES	PETIT GRUP	PETIT GRUP	SEMINARI

En el cas dels mòduls de fonaments dels esports s'ha volgut repensar els espais i la seva distribució ja que per una banda hi ha la necessitat d'un treball teòric-pràctic molt marcat en grups forçosament reduïts, i per altra banda no s'ha renunciat a cap dels esports que s'han impartit tradicionalment a la facultat, la qual cosa ha fet incloure quatre esports en cada mòdul. D'aquesta manera el treball sempre serà en grups de 35 alumnes, que simultàniament faran dos esports i després s'intercanviaran les tasques. L'estructura de seminari es manté com en la resta de mòduls, i en el cas del Fonaments dels esports I s'incorpora la *Didàctica de la Iniciació Esportiva* com a matèria transversal que funcionarà amb una sessió magistral i una de treball en petit grup.

Figura 2. Mòdul tipus de 18 crèdits: desdoblaments pràctiques esportives.

MÒDUL I	DIES / SETMANA				
18 ECTS	1		2		3
2 HORES	ESPORT 1	ESPORT 2	ESPORT 3	ESPORT 4	MAGISTRAL
2 HORES	ESPORT 2	ESPORT 1	ESPORT 4	ESPORT 3	SEMINARI
2 HORES	PETIT GRUP	PETIT GRUP			

2. Estudi de la proporció entre les hores de treball dels crèdits ECTS en els mòduls pràctics (presencial, dirigit i autònom).

En les directrius generals de la facultat es planteja que un crèdit ECTS representa 25 hores de treball de l'alumne, diferenciant les presencials (8 hores de classes magistrals i seminaris), les de treball dirigit i les tutoritzacions (8 hores de petit grup) i les de treball autònom (9 hores). En el cas que ens ocupa i centrant-nos en les exigències de la pràctica esportiva, s'ha augmentat voluntàriament la presencialitat en detriment del treball autònom. D'aquesta manera la proporció entre les 25 hores de treball de l'alumne per cada crèdit es modifiquen segons la següent taula (s'ha estudiat la proporció per a un mòdul de 12 crèdits i per a un de 18):

Figura 3. Hores de treball d'un crèdit ECTS de Fonaments dels Esports.

ECTS	Treball de l'alumne	Hores totals per matèria		Traducció a 1 ECTS esports	
		12 ECTS	18 ECTS	12 ECTS	18 ECTS
8h (32%)	Treball presencial	30h	30h	12,5 (50%)	12,5 (46,4%)
8h (32%)	Treball dirigit fora de l'aula	19,2h	20,57h	8h (32,1%)	8h (32%)
9h (36%)	Treball autònom	10,8h	13,87h	4,5h (18%)	5,4h (21,6%)
25 h		60 h	60 h	25 h	25 h

Tal com es veu a la taula, s'ha estudiat la proporció tant per a un mòdul tipus de 12 ECTS com per a un de 18, de manera que els valors que es prendran com a referència són la mitjana d'ambdós. D'aquesta manera, la distribució del treball de l'alumne en els mòduls pràctics per a cada crèdit ECTS (25 hores) es proposa que siguin 12 hores presencials, 8 de treball dirigit fora de l'aula i 5 de treball autònom.

3. Estudi dels continguts comuns dels esports i distribució segons espais didàctics.

Com a punt de partida es planteja que cada espai didàctic condiciona una millor manera de treballar determinats continguts.

- **Esports.** Sempre es desenvoluparan en format de petit grup. Es treballa en grups desdoblats de 35 alumnes, en un espai esportiu que facilitarà el seu component eminentment pràctic i impartits per professors especialistes en tots els casos. Els esports proposats són 12, que tindran una docència presencial de 28 hores distribuïdes en classes de dues hores: Esports Individuals I (atletisme i natació), II (gimnàstica i lluita), i III (tennis i vela), Esports Col·lectius I (bàsquet i handbol), II (futbol i rugbi) i III (hoquei i vòlei).
- **Didàctica de la iniciació esportiva:** Es durà a terme durant un únic semestre, en dos espais diferents, la sessió magistral atenent al component teòric (28 hores de classe de professor especialista en gran grup i a l'aula) o el petit grup en el component pràctic (28 hores desdoblats en dos grups i en dos espais esportius conduïts simultàniament per dos professors especialistes).
- **Seminari:** Tenint en compte que hi haurà tres mòduls de Fonaments dels Esports, caldrà distribuir els continguts en aquests tres espais on es treballarà en grups de 14 alumnes dirigits per professors no necessàriament especialistes en 5 espais d'aula diferenciats. Representen 28 hores per mòdul, és a dir un total de 84 hores.

La classificació dels continguts es pot plantejar segons diferents variables, atenent a la seva especificitat, al seu component teòric – pràctic, o a l'espai didàctic on millor es desenvolupa.

4. Definició comprensible de les competències i els resultats d'aprenentatge

Procurant determinar elements que ajudin a fer comprensible la qualificació en cadascun dels mòduls es parteix de la idea de que cada mòdul té una única qualificació que serà consensuada per l'equip docent i que valora el grau d'adquisició de l'estudiant sobre una sèrie de competències. Aquest fet fa que el professorat hagi d'avaluar, conjuntament i de forma organitzada, diferents competències en relació als continguts de cada matèria. Així mateix, s'acorden possibles instruments d'avaluació per a cadascuna de les competències.

Segons el model proposat por Sebastiani (2007, 2009), ha resultat útil centrar-se en les competències a avaluar i fer-ne una interpretació, des de l'òptica de les matèries didàctiques i esportives, seguint una formulació comprensible (Vargas Zúñiga, 2004). Aquesta manera permet evolucionar de la competència als resultats d'aprenentatge i a la tipologia d'activitats. A més, això facilita que l'equip docent comparteixi el significat de cada **competència**. Així:

1. *Organitzar i planificar l'actuació professional:*

Elaborar planificacions de programes educatius en diferents contextos.

Elaborar propostes d'organització i actuació de manera coordinada amb diferents tècnics.

2. *Resolució de problemes a partir de l'avaluació de situacions:*

Identificar errors en les execucions tècniques, tàctiques, metodològiques i actitudinals i fer propostes per a la seva millora.

Resoldre, a nivell pràctic, els moviments tècnics i tàctics de cada esport.

3. *Responsabilitzar-se del propi aprenentatge:*

Assistir i participar activa i responsablement a les classes.

Realització dels treballs obligatoris i voluntaris proposats a l'assignatura, mantenint el seguiment del professor.

4. *Desenvolupar habilitats de lideratge:*

Dirigir un grup en situació de formació o d'entrenament.

Coordinar tasques de treball en equip.

5. *Promoure i avaluar la formació d'hàbits de pràctica d'activitat física:*

Realitzar activitats amb una actitud saludable.

Actuar amb criteris reglamentaris y de valors ètics.

6. *Aplicar els principis fisiològics, comportamentals i socials en el camp d'aplicació:*

Crear exercicis, sessions o programes condicionats per paràmetres fisiològics, comportamentals i/o socials.

7. *Planificar, desenvolupar i avaluar la realització de programes d'activitats:*

Dissenyar i executar programes a partir de diferents condicionants i/o situacions.

Avaluar programes realitzats a partir de la reflexió crítica.

8. *Seleccionar i saber utilitzar el material i equipament esportiu:*

Seleccionar i saber utilitzar el material i equipament esportiu.

Crear i/o saber adequar el material i els espais a diferents activitats i/o circumstàncies.

9. *Dissenyar, desenvolupar i avaluar activitats físico-esportives de recreació:*

Fer propostes d'activitats esportives recreatives, dur-les a terme i avaluar-les amb els criteris oportuns.

10. *Conèixer els fonaments de l'esport a les seves diferents fases i àmbits d'aplicació.*

Explicar les diferents fases en l'aprenentatge d'un esport en funció de la seva lògica, estructura i àmbit d'aplicació.

Identificar els principals elements de la tècnica, la tàctica i l'estratègia que es veuen implicats en una pràctica esportiva.

Aquestes interpretacions i formulació han permès precisar cada competència i poder unificar criteris per donar coherència als tres mòduls d'esports. A més a més de les competències s'ha cregut convenient establir els resultats d'aprenentatge que, des de l'Àrea d'Educació i Esports, es proposen assolir des de cadascuna de les matèries d'esports. Aquests objectius són:

1. Saber executar els elements bàsics de l'esport.
2. Identificar errors i proposar estratègies per a la seva correcció.
3. Conèixer els elements tècnics, tàctics i reglamentaris.
4. Plantejar activitats d'ensenyament - aprenentatge per a cada esport.
5. Adaptar les metodologies a diferents situacions que es puguin presentar.

Finalment s'estableix una relació entre les competències i els resultats d'aprenentatge:

Figura 4. Relació de les competències amb els resultats de l'aprenentatge.

RESULTATS D'APRENENTATGE	COMPETÈNCIES
Saber executar els elements bàsics.	Resolució de problemes a partir de l'avaluació de situacions.
Identificar errors i proposar correccions.	Resolució de problemes a partir de l'avaluació de situacions.
Conèixer els elements tècnics, tàctics i reglamentaris.	Organitzar i planificar l'actuació professional. Conèixer els fonaments dels esports en les seves diferents fases i àmbits d'aplicació.
Plantejar activitats d'ensenyament -aprenentatge de cada esport.	Desenvolupar habilitats de lideratge. Promoure i avaluar la formació d'hàbits de pràctica d'activitat física.
Adaptar les metodologies a diferents situacions.	Aplicar els principis fisiològics, comportamentals i socials en el camp d'aplicació. Planificar, desenvolupar i avaluar la realització de programes d'activitats. Seleccionar i saber utilitzar el material i equipament esportiu. Dissenyar, desenvolupar i avaluar activitats físico-esportives de recreació.
	Responsabilitzar-se del propi aprenentatge ¹ .

¹ Aquesta competència no apareix relacionada amb cap resultat d'aprenentatge ja que atén a la característica de transversalitat i, per tant, serà aplicable des de tots els àmbits.

5. Determinació d'activitats i criteris d'avaluació per a les diferents competències

Un cop clarificades les competències a avaluar i els resultats d'aprenentatge que es cerquen des de les diferents matèries dels mòduls, s'elabora una taula on es relacionen les competències amb els objectius de matèria, els instruments i els criteris d'avaluació proposats per l'ANECA i per la pròpia Àrea de coneixement de la Facultat.

Figura 5. Activitats i criteris d'avaluació.

Competències	Objectius de l'Àrea	Instruments d'avaluació proposats per l'equip docent en el Pla d'Estudis	Interval de ponderació proposat	Ponderació aplicada
1, 2, 10	1, 3	Examen de mòdul i de matèria	40-60%	50%
2	2	Gravació en vídeo i les correccions proposades	20-30%	20%
4, 5, 6, 7, 8, 9	4, 5	Propostes metodològiques i aplicació de les propostes pràctiques	20-30%	30%

Els instruments genèrics previstos per avaluar les competències seran els següents:

- *Examen de mòdul.* Aquesta prova té un caràcter teòric i pretén fer un plantejament que englobi a totes les matèries del mòdul. La prova combina respostes de coneixements amb resolució de problemes. El valor sobre la nota final del mòdul és d'un 20%.
- *Examen de matèria.* Incorpora, sobretot, la part pràctica de cada matèria (observacions, execució d'habilitats tècniques, proves escrites i/o informes escrits) i cada matèria disposa d'autonomia per emprar les modalitats d'avaluació que consideri més oportuna. La valoració sobre la nota de mòdul és d'un 30%.
- *Gravació en vídeo i proposta d'estratègies per a la millora.* Aquest treball cooperatiu pretén que els estudiants siguin orientats per un professor-tutor i on s'identifiquin els principals errors d'una actuació esportiva i se'n facin propostes d'intervenció didàctica per a la seva millora. La valoració es de un 20%.
- *Elaboració i aplicació de propostes metodològiques.* Pensat per avaluar les competències 4, 5, 6, 7, 8 i 9, s'emmarquen dins del treball autònom que ha de fer l'estudiant a partir de les propostes dels professors de les matèries. Es calcula una ponderació del 30% de la nota final.

S'observa que les competències tenen una valoració diferent dins del mòdul així com alguns dels instruments que es fan servir. Per establir la qualificació del mòdul s'opta per elaborar uns quadres on cada matèria del mòdul valori cadascuna de les competències que treballi. Es determina que una competència ha d'estar valorada per sobre de 4 a cada

matèria i, si és així, la nota final serà el resultat de la mitjana aritmètica de les mateixes. En referència a la competència “*Responsabilitzar-se del propi aprenentatge*”, s’entén que suposa la participació activa i d’aprofitament de les sessions pràctiques.

Proposta d’estructuració horària i de dinàmica de grups tenint en compta la especificitat de cada pràctica quant a l’espai necessari

Alhora de proposar una estructuració horària per els mòduls, hi ha una complicació afegida, ja que en el cas que ens ocupa s’ha de compaginar amb espais d’aula i esportius ubicats en dues instal·lacions diferents. Aquest matis incorpora el tenir present que els estudiants en cap cas canviaran d’instal·lació un mateix dia, sinó que cada dia són convocats en un o altre lloc (evitem d’aquesta manera els riscos i la pèrdua de temps que significarien els desplaçaments). Així doncs, les activitats associades als mòduls d’estudi es centraran en dos o tres dies per curs i semestre.

Atenent a aquest condicionant, es proposen tres opcions d’estructuració horària. La primera respon al mòdul I (18 crèdits ECTS), i planteja la possibilitat de sessions desdoblades amb una durada de una o dues hores i la ubicació de la sessió pràctica de Didàctica o els seminari un dels dies que estem a la instal·lació esportiva. Aquesta proposta es prou flexible per permetre les diferents ajustos entre les pràctiques esportives.

Figura 6. Necessitat d’espais i infraestructures (mòdul 18 crèdits).

I	DIA 1 (espai esportiu)		DIA 2 (espai esportiu)		DIA 3 (aules)
	Grup 1	Grup 2	Grup 1	Grup 2	
2 h	ESPORT 1	ESPORT 2	ESPORT 1	ESPORT 2	DIDÀCTICA
	ESPORT 2	ESPORT 1			
2 h	ESPORT 3	ESPORT 4	ESPORT 3	ESPORT 4	SEMINARI
	ESPORT 4	ESPORT 3			
2 h			DIDÀCTICA	DIDÀCTICA	
			Grup 1	Grup 2	

Aquesta estructuració permet solucions com la del dia 2, en que es programen sessions als espais esportius de dues hores amb mig grup, i la propera setmana s’intercanvien els grups. En el cas exemplificat per el dia 1, les sessions són d’una hora i cada setmana fan totes les sessions

els dos grups, també en els espais esportius. El tercer dia es dedica als continguts teòrics, i s'ubica a les aules de la facultat.

Una altra estructuració és la que recull les matèries dels mòduls II i III, i que en aquest cas són de 12 crèdits ECTS. En aquest exemple s'ubica els seminaris a les instal·lació esportiva. En el cas de que tots els esports es puguin fer a la instal·lació s'aconsella la primera proposta representada més avall, on es pot reproduir la solució de combinació de pràctiques del mòdul I. Quan hi ha un esport que cal fer en un altre instal·lació (vela) s'optarà per la solució del mòdul III.

Figura 7. Necessitat d'espais i infraestructures (mòduls 12 crèdits).

I	DIA 1 (espai esportiu)		DIA 2 (espai esportiu)		DIA 3 (aules)
	Grup 1	Grup 2	Grup 1	Grup 2	
2 h	ESPORT 1	ESPORT 2	ESPORT 1	ESPORT 2	DIDÀCTICA
	ESPORT 2	ESPORT 1			
2 h	ESPORT 3	ESPORT 4	ESPORT 3	ESPORT 4	SEMINARI
	ESPORT 4	ESPORT 3			
2 h			DIDÀCTICA Grup 1	DIDÀCTICA Grup 2	

Discussió

El projecte MQD que s'ha presentat va ser la plataforma inicial de reflexió sobre la qual recolzar el disseny dels mòduls de Fonaments dels Esports. Evidentment, però, la perspectiva de 2 cursos ja realitzats en aquest nou pla d'estudis, ens permet una primera valoració històrica de l'evolució del pensament en haver-ho contrastat en la realitat de la praxi. Així, en el procés de millora de la pràctica educativa, és important destacar alguna redefinició metodològica en la lectura posterior de la implementació modular.

En el plantejament inicial del desdoblament de les sessions pràctiques, el model que va semblar millor proposava franges de dues hores de parelles d'esports, en les que cada professor especialista alternava continguts teòrics i pràctics dins de l'espai esportiu. Això, en el seu primer any d'aplicació es va posar en qüestió, ja que obligava a repetir el

contingut teòric als dos grups desdoblats, i a la vegada fer-ho en un espai poc apropiat. Així doncs, en els posteriors anys de desplegament s'ha optat per una estructura en que es comença amb una hora teòrica d'un dels esports a l'aula amb tot el grup, i a continuació es fa el desdoblament dels dos esports en dos franges de 1,5 hores, finalment s'acaba amb la hora teòrica de l'altre esport de nou a l'aula. Després de l'experiència de tres anys, es confirma aquesta com una solució més ajustada, ja que combina perfectament els continguts d'aprenentatge amb els espais didàctics on es desenvolupen.

L'avaluació del mòdul ha anat evolucionant en la recerca d'un model més compartit, integrador i autèntic. Compartit, perquè exigeix a l'equip docent un treball d'entesa i negociació, tant sobre les competències a treballar com sobre les activitats, els instruments i els criteris d'avaluació. Per exemple en el disseny i correcció dels exàmens. Integrador, perquè cada cop s'han anat buscant més aquelles activitats capaces de fer confluïr els diferents aprenentatges i les competències treballades, tot mirant d'establir associacions i transferència de coneixements. Per exemple en l'elaboració d'una prova única al final de cada mòdul. Autèntic, ja que es proposen activitats el més properes possible a l'actuació professional, com per exemple el disseny i la conducció d'una sessió o la identificació de possibles errades i la proposta d'estratègies per a la seva correcció.

Treballar de manera cooperativa entre l'equip docent permet aconseguir trobar activitats d'avaluació menys tradicionals i més adaptades a la realitat professional de manera que s'acosten més al treball per competències.

Conclusions

El projecte ha estat fruit de la preocupació d'un nucli de professors de l'Àrea d'Educació i Esports de la FPCEE Blanquerna en la recerca dels millors procediments que permetin donar més sentit i coherència a un ensenyament basat en l'adquisició de competències i que considera a l'estudiant com el protagonista actiu de tot el procés formatiu. La incertesa inicial del professorat davant d'aquest nou paradigma i del contrast metodològic i tradicional s'ha anat convertint en la il·lusió de poder responsabilitzar-se dels propis mòduls docents a través del treball cooperatiu que ha permès trobar solucions comunes i consensuades al nou projecte.

Inicialment els temes que més havien preocupat al professorat eren els de caràcter epistemològic i logístic (nombre d'hores reals de classe, nombre d'hores teòriques i hores pràctiques, ràtio d'alumnes per professor...). En un segon moment, un cop va estar entesa i definida

l'estructura dels espais didàctics, es va centrar en aspectes metodològics, en l'estudi de quines competències eren les desenvolupades i la traducció a la praxis específica. Aquesta fase, molt més creativa, va generar més entusiasme entre el professorat en veure la possibilitat de poder revisar el model tradicional.

Les competències marquen el procés d'ensenyament - aprenentatge en els diferents mòduls de l'Àrea, i calia crear per a la seva adquisició procediments d'avaluació. Per avaluar aquests aprenentatges, l'avaluació formativa ajustada a les activitats d'aprenentatge esdevé fonamental i atorga la major coherència amb el model. Per a l'equip docent es va fer imprescindible consensuar el concepte i la interpretació precisa i acotada de cada una de les competències, de manera que també es va establir com es treballava i com s'avaluava de manera progressiva i compartida cada una d'elles. En aquesta línia, es situà també a l'estudiant dins de l'avaluació, com a un agent necessari per a l'avaluació d'iguals i d'un mateix, aconseguint d'aquesta manera que s'obris i es millorés la clàssica heteroavaluació.

El resultat final de tot aquest llarg procés de treball situa només al principi d'un nou model, d'un nou procés, d'un nou repte que genera il·lusió i expectativa de superació en l'aplicació que es farà en els estudis del Grau.

Projecte MQD amb ajut de la Facultat de Psicologia, Ciències de l'Educació i de l'Esport Blanquerna.

Referències

- Gonczy, A. (1997). Enfoques de educación y capacitación basada en competencia: la experiencia Australiana. En *Formación basada en competencia laboral*. Cinterfor/OIT.
- Sebastiani, E, Solà, J. Campos, J. Capell, M. & Blázquez, D. (2009). *Guía para la evaluación de competencias en Ciencias de la Actividad Física y el Deporte*. Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya (AQU). Barcelona. Colecció: Guies d'avaluació de competències.
- Sebastiani, E. M. (2007). *Les competències professionals del professor d'Educació Física de Secundària a Catalunya. Una proposta per a la seva anàlisi*. Recuperat el 14 de setembre de 2007 de <http://www.tdx.cbuc.es>.
- Vargas Zúñiga, F. (2004). 40 preguntas sobre competencia laboral. *Papeles de la oficina técnica*, 13. Montevideo: Cinterfor/OIT.

Bibliografia recomanada:

- Boned, C.J., Rodríguez, G., Mayorga, J.I. & Merino, A. (2004). Competencias profesionales del Licenciado en Ciencias de la Educación Física y el Deporte. *III Congreso de la Asociación española de Ciencias del*

- Deporte: Hacia la Convergencia Europea*. 11-13 de març de 2004. Valencia.
- Fraile, A. (2003). Modelos y tradiciones en la formación del profesorado de Educación Física. A A. Fraile (coord.). *Didáctica de la Educación Física. Una perspectiva crítica y transversal*. Madrid: Biblioteca Nueva.
 - González, J. & Wagenaar, R. (eds.) (2005). *Tuning Educational Structures in Europe. Universities contribution to the Bologna Process*. Bilbao: Publicacions Universidad de Deusto.
 - Le Boterf, G. (2000). *Ingeniería de las competencias*. Barcelona: Gestió 2000.
 - Perrenoud, P. (2004). *Diez nuevas competencias para enseñar*. Barcelona: Graó.

Resumen

Las exigencias estructurales y metodológicas nacidas de la implementación del Espacio Europeo de Educación Superior derivadas de la Declaración de Bolonia han comportado replanteamientos profundos de los planes de estudio universitarios y, sobre todo, de la comprensión de los procesos de aprendizaje y evaluación de los alumnos basados en las competencias. La necesidad del profesorado de replantear su compromiso pedagógico según las nuevas directrices y la oportunidad de reflexionar de manera creativa y original en base a un programa de mejora de la calidad universitaria han confluído en el presente Proyecto de Módulo de Fundamentos de los Deportes. Esta propuesta modular junta el rigor para potenciar las nuevas directrices pedagógicas universitarias y la satisfacción de haber dedicado un tiempo a la reflexión colectiva que pueda servir de guía o ejemplo a los diferentes módulos de deportes que el Grado en Ciencias de la Actividad Física y el Deporte propone. Así, en base a los ejes de lógica epistemológica, diseño y temporalización curricular y, finalmente la evaluación competencial, se desarrollarán las principales aportaciones metodológicas del proyecto sin que al final, con la perspectiva de los cursos ya pasados, se puedan discutir sus aciertos y sus posibilidades de mejora. La calidad en la enseñanza de los deportes ha sido el referente.

Palabras clave: Competencia, Deporte, Docencia universitaria, Grado, Estructura modular.

Abstract

The structural and methodological requirements derived from the implementation of the European Higher Education Area after the Bologna Declaration have involved deep reconsiderations in university curricula and, particularly, in the comprehension of the students' competence-

based learning processes and assessment. The teachers' need to rethink their pedagogical commitment in accordance with the new directives and the chance to creatively and originally reflect on the basis of a project to improve university teaching quality have met in this project for the module Foundations of Sports. This modular proposal brings together the rigour to promote new university pedagogical directives and the satisfaction of having devoted some time to collective reflection that may be useful as a guideline or example for the different sports modules proposed by the Degree course in Sciences of Physical Activity and Sport. Thus, following the rationale of epistemological logics, curricular design and timing, and finally competence-based assessment, the main methodological contributions of this project will be developed, with a final discussion about strengths and possible improvements given by the perspective of years passed. The quality in sports teaching has been the clear reference.

Keywords: competence, university teaching, degree course, sport, modular structure.